

percussions a domicili

guia didàctica

ATOT Música i teatre per a nens i joves S.L.
Avda de Girona, 86
17150 Sant Gregori
Tel 972 428 724 Fax 972 428 741
<http://www.atot.cat>
atot@atot.cat

1 Presentació

Fitxa artística

Intèrprets: Adrià López, Aniol López, Nuri Madí i Xènia Gasull

Direcció escènica: Cristina Cervià

Assessorament pedagògic: Joan Duch

Durada: 55 minuts aprox.

Objectius

- Comprendre els conceptes dels elements expressius musicals: altura, durada, timbre, intensitat, dinàmiques i expressions.
- Conèixer i comprendre com es produeix el so en els instruments mostrats en l'audició: percutint-los, pinçant-los i fregant-los.
- Conèixer alguns instruments de la família de la percussió i classificar-los en: membranòfons, idiòfons i electrònics.
- Escoltar la història dels instruments de percussió i comprendre'n l'evolució.
- Conèixer i comprendre els conceptes de ritme i pulsació.
- Veure la diferència entre la monorítmia i la polirítmia.
- Comprendre el concepte d'accentuació.
- Conèixer i comprendre els conceptes de mètrica binària i ternària.
- Reconèixer i classificar sons en funció de les seves qualitats.
- Escoltar cançons i fragments d'obres de diferents compositors.
- Escoltar ritmes característics de diversos llocs del món (africans, europeus...) i ritmes fusionats de la música europea, africana i americana.
- Tenir curiositat i interès pel coneixement d'obres d'autors.
- Col·laborar amb justesa i precisió en les interpretacions rítmiques.
- Mostrar respecte per totes les manifestacions musicals.

Objectius transversals:

- Mostrar diferents llenguatges musicals del món.
- Fer un acostament als instruments característics d'altres cultures diferents a la nostra.
- Experimentar diferents estats sensitius a través de la melodia.
- Entendre la música fora dels paràmetres occidentals.
- Entendre la música com a llenguatge universal i percebre els lligams musicals entre cultures.

2 Descripció de l'audició

Tot es a punt per començar, els instruments son dalt de l'escenari preparats. Certament és una parada força espectacular. Sembla ser però que avui els nostres músics arribaran tard. Mentrestant dos curiosos personatges irrompen a l'escenari. No hi ha dubte que avui aquesta audició serà una mica accidentada...

Aquesta audició està interpretada per un duo de percussió que utilitzaran instruments de percussió de tota mena i objectes que no són pròpiament instruments.

Instruments utilitzats:

- Membranes: Bendir, Tom-tom (o timbala), Bongos, darabukka
- Idiòfons de metall: Plat,, Triangle, Esquilla, Agogó, gong, cortina.
- Idiòfonos de fusta: Caxixis, Güiro, Caixa Xina, ungles.
- Afinació determinada: Kalimba, Carrilló, Balafón, Xilòfon.

Conceptes emprats a l'audició

1- Sobre la manera en que es produeix el so

- idiòfons
- menmbranòfons

2- la classificació dels instruments de percussió per la seva afinació

- de so determinat

- de so indeterminat
- 3- sobre la manera com es toquen
- de fricció
 - percutits
 - flexionats
- 4- sobre el material en que estan construïts
- metall
 - fusta
 - pell
 - carbasses
 - metalls
 - ossos i ungles d'animals
- 5- la classificació dels instruments de percussió segons la seva procedència

4 Propostes de treball i orientacions didàctiques

Per treballar aquesta audició proposem dues línies de treball ben definides

- l'aspecte musical de l'audició. Instruments i ritmes
- l'oportunitat de conèixer altres cultures a través de la música

instruments

Els instruments de percussió que intervenen en l'audició pertanyen a diferents tradicions musicals, amb manufactura, forma de tocar-los, i funció diverses.

Hi ha instruments que es piquen, freguen, sacsegen,... que es toquen amb baquetes, ... instruments, que s'agafen amb una mà i es toquen amb l'altra.

Per tant i adaptant-se a cada nivell l'audició permet fer un treball de classificació dels instruments presentats.

Per a cicle inicial recomanem distingir:

per les formes de producció del so

- de fricció
- percutits
- flexionats

per el tipus de material amb el que estan construïts

Un joc pot ser el de fer endevinar de quin material és un instrument tocat (sense que el vegin els infants)

instruments de so determinat i indeterminat

a partir de la procedència dels instruments

(tradicionals, d'altres cultures, de música moderna, d'orquestra...).

Els instruments, les cançons o els ritmes que s'interpretaran pertanyen a diferents cultures:

- Àfrica: ritmes i instruments com: Bendir, Darabukka, Kalimba, uncles
- Amèrica: bongos, uncles, güiro, caixixí, agogó
- Asia: gong
- Europa: carrilló

Es pot fer una presentació de cada cultura adaptada a les diferents edats.

En els alumnes d'educació infantil es pot associar cada instrument amb un medi o país determinat per exemple:

- Bendir, Darabukka: desert africà
- Gong: La China.
- Kalimba, Balafon: la sabana, la selva, l'Àfrica negra
- Agogó: el Brasil, l'Amazònia

el ritme

Posteriorment o prèviament a l'espectacle podeu treballar certs aspectes del ritme

Per treballar la PULSACIÓ: Escoltar diversos fragments de música enregistrada i marcar-ne la pulsació. Classificar després les obres escoltades segons la seva velocitat.

Es poden utilitzar programes informàtics per insistir en aquesta qüestió.

També es pot portar un metrònom a l'aula i trobar les pulsacions exactes de les diferents obres escoltades.

Per treballar la MÈTRICA: Escoltar diversos fragments musicals i dir quin tipus de mètrica segueixen (binària o ternària). Per fer això, caldrà primer trobar-ne l'accent. A cicle inicial, aquesta activitat es pot fer igualment, però només des del punt de vista sensorial.

Per treballar les POLIRÍTMIES: Dividir la classe en grups i assignar una cèl·lula rítmica diferent a cada grup. Es tractarà que cada grup piqui la seva cèl·lula rítmica alhora, utilitzant un timbre diferent que els altres grups: per exemple:

ti to ti to ti to ti to

gol mo to gol mo to gol mo to gol mo to

bi ci cle ta gol bi ci cle ta gol mo to mo to mo to mo to

Aquests exercicis són originals de Joaquim Gironell, músic gironí i antic col·laborador nostre recordat per tots.

Instruments

-En aquesta audició podrem escoltar i conèixer un ampli ventall d'instruments:

- triangle, gong, esquella, agogó, plats (splash, crash, ride...), cortines (claus, cascavells, campanes), cròtals.
- Rototoms, bongos, congues, caixa, bombo.
- Temple blocks, claves, cabaca, caixixis, güiro.
- Vibràfon, glockenspiel.
- Reclams, flauta de vares, xiulets, berimbau.
- Bateria electrònica.
- Extintors, senyals de trànsit, escombres, caixes de llumins.

El mestre podria intentar aconseguir exemplars d'alguns d'aquests instruments i fer-ne una presentació a classe de cara a començar la familiarització abans de l'audició. De tota manera, tots aquests instruments poden ser molt útils a la classe de música i la seva utilització pot servir d'un ajut importantíssim per a treballar els temes del disseny curricular. Alguns d'ells, com la bateria, hauran de ser presentats amb l'ajut de làmines o dibuixos.

Seguidament us proposem dues fitxes de treball fotocopiables per a poder realitzar a la classe com a activitats complementàries.

Material complementari. fitxes dels instruments de so determinat

Xilolòfon

Metalofon

Temple blocks:

són peces de fusta, buides per dins i de diferents mides, que produeixen sons afinats. S'usen per a ritmes o per imitar sons (cavalls, etc.).

El Balafon

És un instrument fet amb làmines de fusta muntades sobre una estructura del mateix material sota la qual unes carbasses fan la funció de ressonadors. Es toca percutint aquestes làmines amb baquetes de fusta. Es tracta d'un xilofon primitiu propi de l'Àfrica subsahariana

la sansa africana, o

guimbarda, instrument fet amb mitja carbassa a la que s'aplica una tapa harmònica de fusta sobre la qual hi han unes làmines metàl·liques que es fa sonar puntejant-les aquestes. Les làmines més llargues produeixen un so (nota) més agut que les curtes, cosa que definirà un instrument de percussió de so determinat.

de so indeterminat. membranòfons

Els bongos

És un instrument d'origen afrocubà que s'ha introduït a Occident amb la música lleugera des d'Amèrica Central i les Antilles. En realitat, són dos tambors, un de més gran i l'altre de més petit, fets generalment de fusta, oberts de sota i amb una membrana de pell de búfal fortament tensada. Es toquen amb el palmell de la mà o amb els dits, tant al centre de la pell com als costats; posant-los entre les cames, produeixen diferents sonoritats i efectes rítmics.

Tumbadores

Són dos timbals de caixa metàl·lica típics del Carib i producte de la reducció de les timbales d'orquestra que portaren a terme les orquestres que viatjaven en vaixell des d'Europa. S'usen en la música afrocubana com a instrument solista.

Rototom

Són dos timbals sense caixa de resonància montats sobre una circumferència metàl·lica. També són producte de la reducció de les timbales d'orquestra però en aquest cas s'incorpora un mecanisme giratori que tensa la membrana de manera semblant als timpani.

de so indeterminat. idiòfons

sacsejats

Caixixi. Petites cistelles de vímet plenes de llavors que se sacsegen per produir el so.

Cabaça. Instrument típic del Brasil i del Carib procedent de l'Àfrica. Consisteix en una carabassa al voltant de la qual hi ha llavors subjectades amb cordes. En sacsejar-les, xoquen amb el cos de l'instrument i produeixen un so molt característic.

rascats

Güiro. També és típic del Carib. És un instrument de fricció consistent en un cos construït de canya o amb una carabassa en el qual es practiquen unes incisions horitzontals que es freguen amb un pal de canya.

percutits

Agogó. Esquella doble que produeix dos sons de diferent altura, que es fan sonar alternativament percutint-los amb una baqueta.

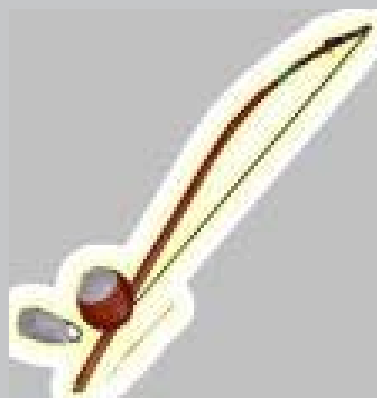
Gong. Instrument d'origen oriental consistent en un cercle metàl·lic que es fa sonar percutint-lo amb una maça. Produeix un so potent i de llarga durada.

de so indeterminat. altres instruments

El berimbau

Arc musical molt evolucionat, amb corda metàl·lica i una carabassa que actua com a ressonador. Es toca percutint la corda amb una baqueta (habitualment, a la mateixa mà es porta un caixixi o sonall); l'altra mà sosté l'instrument i fa variar la tensió de la corda amb l'ajuda d'una pedra. És originari del Brasil, encara que avui dia ja ha transcendit les fronteres de la música folklòrica

Cajón

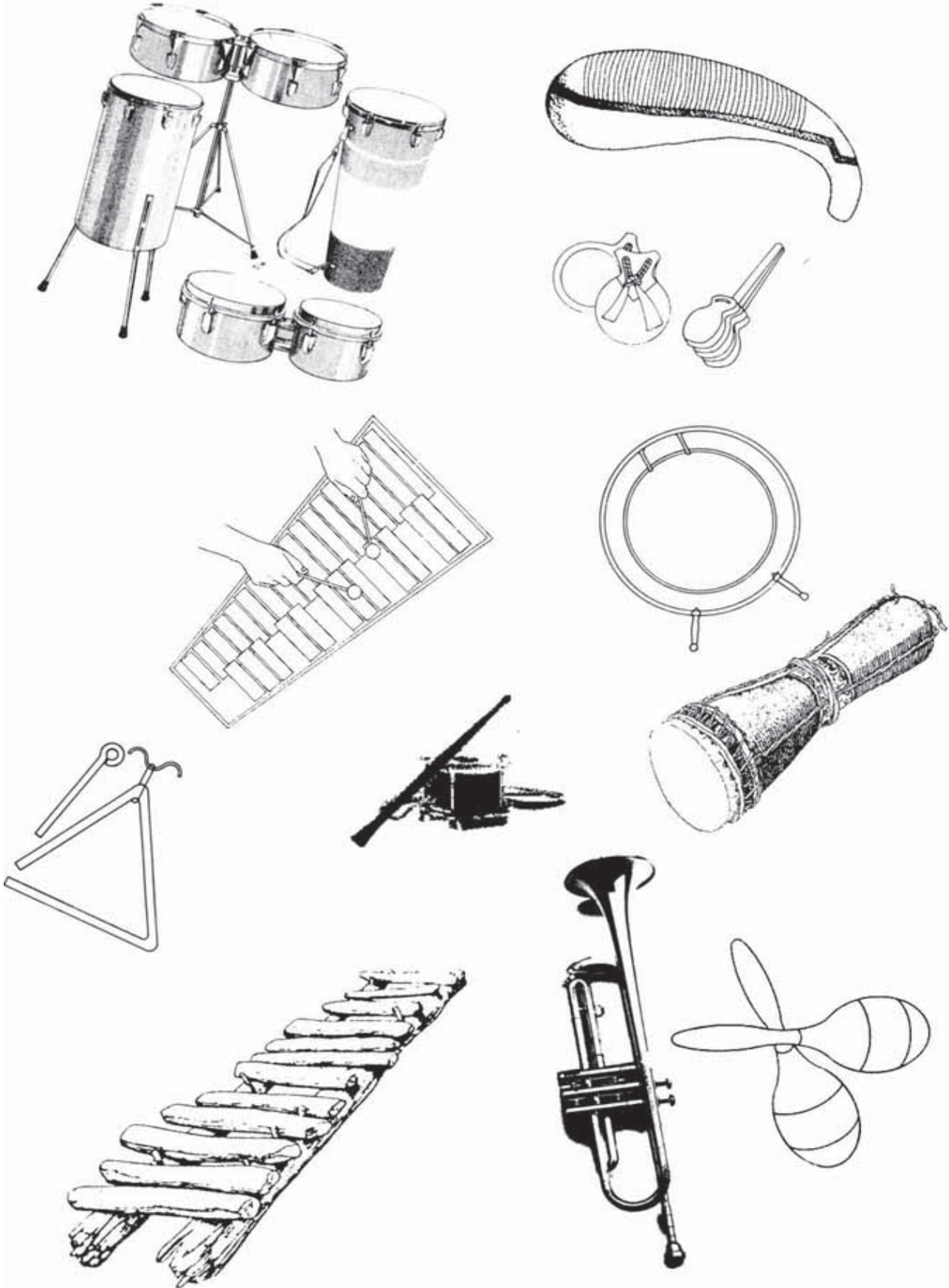
Caixa de fusta amb un orifici al darrere usat en la música flamenca i de fusió provinent de Sud-Amèrica.

FITXA DE TREBALL

LA PERCUSSIÓ

1. Encercla els instruments que siguin de percussió

fitxes de treball

Ompliu a les següents fitxes amb les imatges dels instruments que hagi vist a l'audició (buscar a internet) i indiqueu les característiques de cadascun d'ells (família, subfamília, característiques sonores, cultura a la que pertany, etc...

nom de l'instrument

.....

família

subfamília

forma de tocar-lo

cultura a la que pertany

característiques sonores

imatge de l'instrument

història

FITXA DE TREBALL

LA PERCUSSIÓ

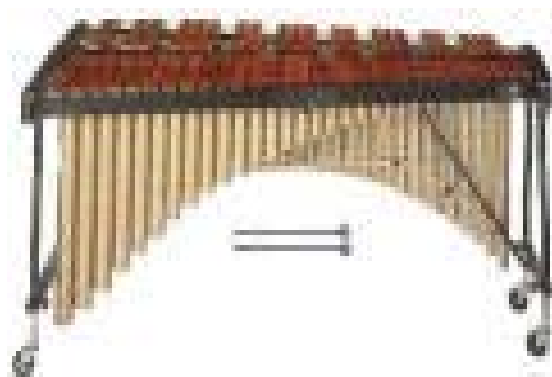
Observa aquests dos dibuixos. Com ja saps, són dos instruments de percussió. Et proposem dues activitats:

- Intenta definir-los, tot dient tot el que en sàpigués: subfamília a què pertanyen, de quin material estan fets, com es toquen, etc.
- Un cop definits, intenta trobar semblances i diferències entre ells.

a)

b)

a)

b)

a)

b)

1. Podries definir en poques paraules **SO** i **SOROLL**

so

.....

.....

.....

soroll

.....

.....

.....

2. Digues el nom de diferents instruments utilitzats a l'audició.

idiofòns

.....

.....

.....

membranòfons

.....

.....

.....

2. Digues el nom de les qualitats del so i explica breument cadascuna d'elles.

.....

.....

.....

.....

.....